

NHÀ Ở TRUYỀN THỐNG CỦA NGƯỜI MINANGKABAU Ở INDONESIA

HOÀNG THỊ GIANG*

Tóm tắt: Là một trong 5 đảo lớn của Indonesia, Sumatra được biết đến là một hòn đảo có dân số chủ yếu là người Minangkabau. Hiện nay người Minangkabau vẫn là một tộc người còn duy trì chế độ mẫu hệ lớn trên thế giới. Người Minangkabau ở phía Tây Sumatra sở hữu ngôi nhà truyền thống với tên gọi Rumah Gadang hay Rumah Besar. Đây là những ngôi nhà sàn truyền thống, bề thế với mái nhọn cong vút như cặp sừng trâu và mang nét đặc trưng văn hóa của người Minangkabau. Bài viết giới thiệu về người Minangkabau và ngôi nhà truyền thống của họ thông qua một vài tiêu chí như sự phân bố về không gian nhà, trang trí nhà.v.v...

Từ khóa: Người Minangkabau, nhà truyền thống, Rumah Gadang

1. Vài nét về người Minangkabau ở Indonesia

Người Minangkabau hay còn được gọi là người Minang (Urang Minang trong tiếng Minangkabau) là người dân bản địa tại cao nguyên ở tỉnh Tây Sumatra, Indonesia. Đây là tộc người chiếm đa số ở đảo Sumatra. Tên "Minangkabau" ra đời gắn liền với một câu chuyện trong lịch sử, nói về việc tranh chấp đất đai giữa người Minangkabau và người Jawa thông qua hình thức chơi trâu. Kết quả là người Minangkabau chiến thắng và Minangkabau chính là sự kết hợp bởi hai chữ "minang" và "kabau". Trong đó, "minang" nghĩa là chiến thắng, "kabau" là

con trâu¹⁾. Cũng xuất phát từ truyền thuyết này, hiện nay mỗi năm một lần, tộc người Minangkabau ở Tây Sumatra lại tổ chức mừng mùa màng bằng lễ hội đua bò. Lễ hội này đã trở thành một phần trong đời sống văn hóa của tộc người Minangkabau ở Tây Sumatra vào cuối mùa vụ. Đây còn gọi là môn thể thao Pacu Jawi truyền thống của bộ tộc người Minangkabau.

Về ngôn ngữ, người Minangkabau nói tiếng Minangkabau (Baso Minangkabau), tiếng Indonesia: Bahasa Minangkabau) là một ngôn ngữ trong ngữ tộc Malay-Polynesia thuộc ngữ hệ Nam Đảo, được sử dụng bởi dân Minangkabau ở Tây Sumatra, ở vùng tây của Riau và nhiều

* Hoàng Thị Giang, Viện nghiên cứu Đông Nam Á

thành phố khắp Indonesia bởi những người nhập cư Minangkabau, những người thường làm nghề buôn bán hay mở nhà hàng. Ngôn ngữ này cũng được sử dụng ở một số phần của Malaysia. Do những sự tương đồng lớn về ngữ pháp giữa tiếng Minangkabau và tiếng Melayu nên cũng có một số tranh cãi về quan hệ giữa hai ngôn ngữ này. Một số người xem tiếng Minangkabau là một phương ngữ của tiếng Melayu, trong khi những người khác cho rằng tiếng Minangkabau là một ngôn ngữ riêng biệt⁽²⁾. Tiếng Minangkabau có nhiều phương ngữ, đôi khi có sự khác biệt giữa các làng gần nhau (ví dụ như các làng cách nhau một con sông)⁽³⁾.

Về tôn giáo, người Minangkabau chủ yếu theo Islam giáo, bên cạnh đó, họ cũng theo các tín ngưỡng truyền thống (*adat*) của mình như theo thuyết linh vật, thờ các yếu tố tự nhiên bởi họ tin rằng tất cả các vật đều có linh hồn. Người Minangkabau rất sùng đạo Islam nhưng cũng rất coi trọng truyền thống dân tộc hoặc phong tục của họ. Mỗi quan hệ giữa Islam giáo và truyền thống văn hóa được mô tả bằng câu nói "*adat basandi syarak, syarak basandi Kitabullah*" (phong tục truyền thống được thiết lập theo luật Islam giáo và luật này được thành lập dựa trên Holy Qur'an). Có thể nói, truyền thống và tín ngưỡng Islam giáo được pha trộn trong cuộc sống của họ. Chúng không những không mâu thuẫn mà còn bổ trợ cho nhau. Các *penghulu* (tộc trưởng) đã thảo luận và xác nhận rằng truyền thống và tín ngưỡng Islam giáo đều dẫn dắt văn hóa của người Minangkabau theo cùng một hướng và tạo nên bản sắc truyền thống dân tộc⁽⁴⁾.

Về đời sống, người Minang chủ yếu là

những cư dân nông nghiệp, sống chủ yếu bằng nghề trồng lúa. Họ làm lúa nước ở ruộng thấp (*savac*) và lúa khô ở ruộng cao (*ladang*). Họ dùng trâu, bò để cày bừa. Giữa mỗi khoảng ruộng đều có một khoảng đất dùng làm nơi tế "mẹ lúa". Trong đó, làm đất là việc của đàn ông, gieo cấy là việc của phụ nữ. Ngoài trồng lúa, người Minangkabau còn trồng nhiều loại cây khác như dứa, chuối, cà phê, chè, xoài. Các vật nuôi chính là bò, trâu, ngựa, dê. Trâu vừa để lấy sữa, vừa dùng làm sức kéo cho nông nghiệp. Chó và gia cầm hầu hết được nuôi trong các gia đình. Các nghề thủ công phát triển cao, đặc biệt là nghề dệt, đan và chạm khắc gỗ. Ngoài ra, một số nghề rèn, đúc, kim hoàn cũng là một trong các nghề truyền thống lâu đời của người Minangkabau. Thức ăn trong cuộc sống hàng ngày của người Minangkabau chủ yếu là cơm, thịt, cá. Đàn ông, đàn bà đều nhai trấu. Rượu gồm rượu gạo và rượu quai. Đàn ông mặc quần áo cánh dài tay, cổ tròn. Trước thế kỷ XIX và cho đến hiện nay, người Minangkabau vẫn còn tồn tại phong tục của rừng và nhuộm răng đen⁽⁵⁾.

Về văn hóa, người Minangkabau là cộng đồng theo chế độ mẫu hệ, do đó vai trò của phụ nữ trong gia đình rất quan trọng. Họ là người nắm giữ của cải và đất đai, theo tục lệ, con gái sẽ là người thừa kế. Trong khi đó, nam giới trong gia đình có vai trò đảm nhiệm các vấn đề liên quan đến chính trị và tôn giáo⁽⁶⁾. Người Minangkabau có truyền thống sinh hoạt văn hóa mang nghi thức cộng đồng tại ngôi nhà *Rumah Gadang*. Chúng được truyền lại, nối tiếp từ đời này sang đời khác giữa những người phụ nữ trong gia đình. Ngoài ra, người dân Minangkabau còn có truyền thống đọc đáo gọi là *merantau*. *Merantau* là hoạt động đi

ra khỏi làng của nam giới để tìm kiếm cuộc sống và trải nghiệm tốt hơn. Đây không chỉ là do tác động của quá trình đô thị hóa trong văn hóa hiện đại mà còn là một truyền thống từ xưa. Nam giới Minangkabau đã đi khắp Đông Nam Á, thậm chí xa hơn nữa để tìm kiếm vận may với tư cách là thương nhân hoặc các học giả⁷⁷.

2. Nhà truyền thống của người Minangkabau

Ở tỉnh Tây Sumatra, nhà truyền thống của người Minangkabau có tên là nhà Gadang (Rumah Gadang/Rumah Besar). Rumah Gadang có nghĩa là một ngôi nhà lớn. Một số vùng khác ở Tây Sumatra còn gọi Gadang với phương ngữ khác, đó là Godang, do đó thuật ngữ Rumah Gadang cũng được gọi là Rumah Godang.

Nhà Gadang là ngôi nhà sàn hình chữ nhật và mái nhà thường được biết đến là mái đặc trưng có hình vòm nhọn trông giống như một cặp sừng trâu. Hình dạng của mái nhà hướng lên trên được gọi là Gonjong. Vì vậy, Nhà Gadang cũng có thể được gọi là nhà Bagonjong hoặc Bagonjoang. Trước đây, mái nhà Gadang được làm bằng lá cọ. Ngày nay, bên cạnh nhà Gadang được lợp bằng lá cọ thì cũng có nhà Gadang có mái nhà được lợp bằng ngói hoặc nhôm⁷⁸.

2.1. Các loại hình nhà Gadang

Nếu nói về nhà truyền thống ở Sumatra Barat (phía tây Sumatra) thì theo thống kê có đến 7 loại hình nhà. Tuy nhiên, dựa trên sự phân chia khu vực, diện tích và lịch sử ngôi nhà thì nhà Gadang được phân chia thành 4 loại như sau⁷⁹:

Nhà Gadang Gajah Maharam

Trong tiếng Indonesia, từ Gajah Maharam nghĩa là voi đang ngủ. Do đó, khi nhắc đến ngôi nhà này, chúng ta có thể thấy đó là một ngôi nhà to và rộng, trông bề thế và sang trọng. Phần đầu hồi bên trái và bên phải có căn phòng (gọi là anjung) trông giống như sự kết nối từ toà nhà chính. Phòng này được sử dụng làm nơi ngồi của cô dâu vào những ngày lễ cưới truyền thống. Hàng ngày, bên cạnh các nghi lễ truyền thống thì phòng này còn được sử dụng là sân chơi cho trẻ em hoặc làm nơi dệt vải cho phụ nữ. Ngôi nhà này được làm bằng gỗ chất lượng tốt như gỗ juar, surian và ruyung. Mái nhà được làm bằng ngói. Nhà bao gồm 4 phòng được trang trí với những chạm khắc đặc biệt. Số lượng cột trong nhà là 30 cột, vì vậy, loại nhà này có khả năng chống động đất rất tốt. Ngôi nhà Gadang này thường được thấy ở thành phố quý tộc Piliang.

Nhà Gadang Gonjong Limo

Đặc trưng của ngôi nhà truyền thống này là có sự bổ sung mái gonjong ở bên trái và bên phải của ngôi nhà. Nhà này hầu hết được tìm thấy ở Thành phố Payakumbuh, Padang. Nhà Gadang Gonjong Limo hầu như giống với loại nhà Gadang Gajah Maharam kể trên nhưng nó không có phòng anjung ở hai đầu nhà.

Nhà Gadang Surambi Papek

Ngôi nhà truyền thống này trông khá khác biệt so với những ngôi nhà truyền thống khác, có cửa vào đằng sau ở bên trái và bên phải (gọi là bapamokok hoặc papek trong tiếng Miang). Vì vậy, nếu du khách muốn vào ngôi nhà này trong khi tham quan thì phải đi qua cửa sau của ngôi nhà. Tuy nhiên, thời gian trôi qua, nhiều ngôi nhà Gadang Surambi Papek đã được sửa

đòi với việc mở cửa trước giồng các ngôi nhà truyền thống khác.

Nhà Gadang Batingkek

Mô hình xây dựng của ngôi nhà Gadang này tương tự như ngôi nhà Gadang Gajah Maharam. Trong tiếng Indonesia, Rumah Gadang Batingkek có nghĩa là ngôi nhà Gadang nhiều tầng. Trong quá khứ, ngôi nhà truyền thống này hầu hết được tìm thấy ở Padang, nhưng hiện nay việc tìm thấy ngôi nhà này hầu như là rất hiếm.

Nhìn chung, nhà Gadang của người Minangkabau được phân chia thành nhiều loại tùy thuộc vào từng khu vực nhưng về cơ bản đây là ngôi nhà sàn lớn, hình chữ nhật, có mái nhọn được gọi là Gonjong thể hiện niềm tin của người Minangkabau vào thánh thần và thiên nhiên cũng như tượng trưng cho sức mạnh, tình đoàn kết của họ trong cộng đồng.

2.2. Sự phân bố về không gian:

Về tổng thể, "Rumah Gadang" là một ngôi nhà trông rất bề thế, có hình dạng là hình chữ nhật. Kích thước chiều dài của ngôi nhà thường nằm trong khoảng 12,5 m (5 phòng) trong khi chiều dài nhất là 59,5 m (17 phòng), tuy nhiên, thông thường ngôi nhà Gadang có 9 phòng. Chiều rộng ngôi nhà khoảng 10-14 m, chiều cao là 5-7 m so với mặt đất, trong khi chiều cao sàn từ mặt đất là 2,5 - 3,5 m. Với người Minangkabau, chức năng của ngôi nhà Rumah Gadang vừa là nơi cư trú, gặp gỡ của các thành viên trong gia đình, vừa là nơi hội họp và diễn ra những hoạt động mang tính nghi thức cộng đồng. Ngôi nhà thể hiện tinh cầu kỳ, tỉ mỉ trong xây dựng, mái nhà là những lớp xếp từ hàng ngàn sợi chỉ được lấy từ thân cây sago - một loại cây thuộc họ cọ, dừa, phần vách được lợp

phèn tre và gỗ. Do sống ở vùng đồng bằng lúa nước nên ngôi nhà người Minangkabau thiết kế theo kiểu nhà sàn. Không gian trong nhà được chia làm các phần thông thoáng nhau không có vách ngăn cách, gian chính ngay giữa nhà là gian tiếp khách, còn lại là khu giường ngủ và bếp.

Không gian bên trong nhà Gadang chủ yếu là các không gian mở (trừ các phòng ngủ). Số phòng phụ thuộc vào số thành viên trong gia đình, thường là số phòng lẻ. Tại phần cuối của từng mái, sẽ có một bức tường ngăn cách các phòng. Cùng với tường là 5 hàng cột (tiang) chia không gian trong nhà thành 4 khoảng (lanjar). Cột trong nhà Gadang được làm từ gỗ chất lượng tốt vì nó có chức năng chống đỡ ngôi nhà. Các cột này không được chôn trực tiếp trong đất mà được đỡ bởi những tảng đá chắc chắn. Vì vậy, với thiết kế này, khi có động đất, nhà Gadang không dễ dàng bị lay chuyển hay sụp đổ. Phòng khách thường ở dạng phòng không có tường hoặc vật liệu cách nhiệt, làm nơi ngồi đàm phán cũng như các cuộc họp gia đình hoặc mang tính chất cộng đồng. Không hề có ranh giới rõ ràng giữa các không gian trong nhà mà chúng chỉ được xác định bởi mục đích sử dụng (nấu ăn - nhà bếp, hoạt động chung - khu vực chính) và ngăn cách với nhau bằng các ranh giới vô hình. Điều này tạo cho ngôi nhà một không gian mở, rộng lớn và thoáng mát. Do không có trần nên các cấu trúc xà, kèo nhà được bộc lộ hoàn toàn dưới lớp mái lợp. Điều này cũng góp phần làm không gian trong nhà có thể tích lớn gần gấp đôi các kiến trúc nhà có trần, góp phần làm ngôi nhà trở nên thoáng mát nhằm thích nghi với khí hậu nhiệt đới nóng ẩm.

Vì theo chế độ mẫu hệ nên người phụ nữ là người sở hữu ngôi nhà. Khi những đứa trẻ (cả nam và nữ) còn nhỏ thì chúng sống cùng nhau trong gia đình nhưng khi lớn lên, chưa đến tuổi kết hôn thì những đứa trẻ là nam giới không ngủ ở nhà mà ngủ trong nhà thờ Islam giáo. Chúng được rèn luyện và lớn lên trong nhà thờ, và thường về nhà thăm cha mẹ vào ban ngày. Tuy nhiên, sau này khi đã kết hôn thì họ lại được phép ngủ ở nhà vợ (hay còn gọi là tục ở rể theo cách gọi của người Việt). Khi người con gái kết hôn, họ sẽ sống ở những căn phòng cách xa lối vào, trong khi tại khu vực Koto Piliang Alari, phòng của họ nằm ở phía bên trái của lối vào. Các phòng được trao cho các cặp vợ chồng mới cưới là các phòng được vinh danh và sẽ được trao cho các cặp vợ chồng mới cưới tiếp theo, những người cũ sẽ chuyển sang phòng bên cạnh và cứ tiếp tục như vậy.

Cửa chính nằm giữa trục ngang của ngôi nhà, các chớp mái được uốn cong đối xứng theo cửa chính. Những cánh cửa sổ cũng được phân bố đều theo trục đối xứng với cửa chính và được trang trí bằng những nét chạm khắc chi tiết, được phủ những gam màu mạnh như đỏ, đen, vàng, nâu, trắng, lấy từ những loại cây cỏ và đất đá trong tự nhiên. Nhà bếp được xây dựng riêng ở phía sau của ngôi nhà gắn liền với tường.

Ngoài ra, trước nhà Gadang còn có hai kho thóc (gọi là Rangkiang) thường được đặt đối xứng nhau, phía bên phải và bên trái của ngôi nhà. Kho thóc được bố trí ăn khớp và trở thành một phần không thể tách rời với kiến trúc của ngôi nhà. Do đó, về hình thức, Rangkiang cũng có cấu trúc mái cong giống như hình sừng trâu của mái nhà Gadang nhưng với kích thước nhỏ

hơn. Đây được ví như là hai vựa lúa của gia đình, một cái để dự trữ gạo ăn hàng ngày, một cái để chứa gạo cho các dịp cúng lễ hoặc làm từ thiện. Đặc biệt, hai kho chứa thóc này được đặt ngoài trời vì theo quan niệm của người Minangkabau, nếu như chẳng may nhà Gadang có hoạ hoạn thì họ vẫn có gạo dự trữ để ăn.

Nếu như nhìn theo chiều từ trên xuống thì chúng ta sẽ thấy nhà Gadang được chia làm hai phần, đó là phần mặt trước và phần mặt sau. Phần phía trước của nhà thường có đầy đủ các đồ trang trí chạm khắc và thường có hoa văn với rế, hoa, lá và các cánh đồng hình chữ nhật và hình bình hành. Trong khi mặt ngoài của phần mặt sau được phủ bằng các phen tre.

2.3. Về mái nhà, tường, cột

Mái nhà là một biểu tượng đặc trưng cho bản sắc của người Minang. Chỉ cần nhìn lướt qua hình dạng của mái nhà, chúng ta sẽ biết ngay chủ sở hữu của ngôi nhà ấy là người Minang hoặc có tổ tiên người Minangkabau.

Nhà Gadang có cấu trúc mái cong ấn tượng với nhiều tầng mái được uốn cong tại đầu hồi như hình sừng trâu. Nhìn chung, ngôi nhà có hình chữ nhật, số lượng và chiều cao mỗi tầng được tùy chỉnh khác nhau theo từng trường hợp cụ thể. Nhà thường được xây dựng bằng gỗ kết hợp với tre. Trong khi đó, mái nhà thì được làm bằng sợi cọ. Cọ là vật liệu rẻ tiền, sẵn có ở địa phương nhưng lại có tính năng bền, dai, nhẹ và hoàn toàn không thấm nước, có khả năng cách nhiệt cao. Hai đầu hồi của ngôi nhà có hai ban công được nâng lên cao hơn so với sàn nhà chính để tôn lên vẻ uy nghiêm của người tộc trưởng trong các buổi lễ.

Trong mỗi ngôi làng của người Minangkabau ở đảo Sumatra có nhiều nhà lớn, nhưng ngôi nhà nào lớn nhất, điều khác đẹp nhất, thường là nhà của trưởng làng – một phụ nữ – ngôi nhà vừa thể hiện quyền lực và sự giàu có, và đó cũng được xem là nơi sinh hoạt công cộng của làng. Tuy nhiên, những ngôi nhà nhỏ hơn cũng có những nét tương đồng về hình dáng, điêu khắc, đem lại cho cộng đồng người Minangkabau một đặc trưng riêng, dễ nhận dạng trong lối kiến trúc nhà ở.

Về tường nhà, trong nhà truyền thống Gadang, có sự khác nhau giữa các bức tường nhà. Trong khi bức tường phía trước nhà được làm bằng ván gỗ thì bức tường sau nhà làm bằng phên tre được đan lại với nhau. Tất cả đều được ghép theo chiều dọc. Do quan điểm kiến trúc không gian mở nên nhà Gadang của người Minangkabau có rất ít vách ngăn, thường chỉ có các vách ngăn giữa các phòng ngủ.

Về cột nhà, đây là thành phần không thể thiếu trong kiến trúc nhà Gadang vì các cột này có chức năng chống đỡ toàn bộ khung của ngôi nhà. Do đó, chúng được làm từ gỗ, phải là gỗ có chất lượng tốt. Các hàng cột được kéo dài từ trái qua phải và được đỡ chắc chắn bằng các tầng đá chử ko được chôn trực tiếp trong đất. Giữa cột và các thành phần kèo xà của mái được kết nối bằng các mộng gỗ, đặc biệt người Minang không dùng đinh. Chính việc trồng cột trên đá và kết nối bằng mộng gỗ mà nhà Gadang có thể dễ dàng chống lại sự rung lắc của động đất. Sàn nhà thì được làm bằng ván gỗ, xếp khít nhau theo chiều ngang của lòng nhà.

2.4 Về trang trí nhà

Đối với các tộc người nói chung, người

Minangkabau nói riêng, trang trí nhà cũng là một phần hết sức quan trọng. Trang trí nhà không chỉ có chức năng thẩm mỹ, làm nổi bật vẻ đẹp của ngôi nhà mà nó còn chứa đựng triết lý của con người thông qua biểu tượng trang trí đó.

Có thể nói, hình dáng tổng thể kiến trúc của nhà Gadang ấn tượng, ngoài bộ mái sừng trâu, còn một nét độc đáo khác thể hiện giá trị văn hoá đặc sắc trong xây dựng đó là những chi tiết trang trí được thể hiện tinh xảo bằng lối chạm khắc, phối màu sắc sỡ phù kín quanh nhà từ chân cột lên đến nóc mái.

Không những thế, nhà người Minangkabau còn được trang bị một hệ thống các ô thoáng được trạm khắc tinh xảo, góp phần tăng giá trị thẩm mỹ và khả năng lưu thông khí. Các họa tiết chạm khắc được mô hình hóa từ các niềm tin tâm linh hoặc triết lý Islam giáo. Hệ thống cột cũng được xây dựng tuân thủ theo các yêu cầu của khí hậu nhiệt đới sao cho gió thổi cắt ngang sàn nhà để tạo sự thông thoáng. Đương nhiên, chúng cũng được chạm khắc để thể hiện chủ sở hữu tuân theo phong tục và truyền thống. Điều này cho thấy các cấu kiện của ngôi nhà không chỉ định hình hình dáng, cấu trúc cơ bản của nó mà còn là nơi để thể hiện các họa tiết trang trí có chức năng không kém phần quan trọng.

Theo truyền thống Minangkabau, việc tôn tạo các bức tường gỗ, cột trụ và trần nhà của nhà Gadang với các họa tiết bằng gỗ chạm khắc phù điêu phản chiếu và tượng trưng cho phong tục (adat) của họ. Các họa tiết phong phú dựa trên cấu trúc hình học cơ bản đơn giản, tương tự như vài dệt Minangkabau, với màu sắc được cho là

bắt nguồn từ Trung Quốc. Các họa tiết đưa trên khái niệm thẩm mỹ của người Minangkabau, là một phần trong quan điểm về thế giới của họ (*Alam Minangkabau*) trong đó có biểu hiện luôn dựa trên môi trường tự nhiên.

Các chạm khắc không chỉ được tìm thấy trên tường, cửa sổ hoặc cửa ra vào, mà các cột nhà gadang cũng được chạm khắc với các phong cách khác nhau. Khắc là trang trí chủ đạo trong nhà Minangkabau. Vị trí của các họa tiết chạm khắc phụ thuộc vào sự sắp xếp và vị trí của các ván gỗ trên các bức tường của ngôi nhà gadang. Mỗi chạm khắc trên các bộ phận của ngôi nhà gadang đều có những đặc điểm và ý nghĩa riêng, được lặp đi lặp lại dưới dạng các hình tròn hoặc vuông.

Có rất nhiều họa tiết trang trí được tìm thấy ở nhà Gadang, chúng được thể hiện dưới dạng động thực vật... và cùng phong phú. Hầu hết chúng được trang trí phủ kín mặt trước của ngôi nhà. Có nghiên cứu cho rằng: có 37 họa tiết để cập đến hệ thực vật có tên như *kaluak paku*, *saluak laka*, *pucuk rabuang*, *lumuih hany* hay *Siriah Gadang*, trong đó *Siriah Gadang* là biểu tượng đặc trưng và độc đáo nhất. Các biểu tượng về động vật thì có 21 loại, tên các biểu tượng này được lấy từ tên của các loại động vật mà có ở khu vực Minangkabau. Ngoài ra còn có 31 loại biểu tượng khác được tìm thấy dưới dạng đồ vật vô tri (*benda mati*) hoặc tên người¹⁰.

Tại nhà Gadang, trang trí ở dạng chạm khắc và được sơn màu rực rỡ. Như đã nói ở trên, ngoài việc làm đẹp cho ngôi nhà, nó còn có chức năng riêng lưu trữ các yếu tố của giáo lý và triết lý truyền thống Minang Kabau. Chẳng hạn mô típ được sử

dụng thường là họa tiết của thực vật, động vật và cuộc sống hàng ngày gắn với môi trường tự nhiên. Mặc dù có những hình khắc đại diện cho động vật, nhưng hình dạng của chúng khác xa với động vật hoặc sinh vật sống vì người Minang nắm giữ một quy luật đạo Islam mạnh mẽ là cấm các hình chạm khắc giống với sinh vật sống.

Như vậy, hình ảnh những ngôi nhà Gadang có mái cong độc đáo cùng với vòm chi tiết điêu khắc phong phú, sự phối hợp màu sắc tuy sắc sỡ nhưng rất hài hoà trong tổng thể, cửa sổ liền kề tạo không gian thông thoáng, tường nhà kết hợp phên tre và gỗ chạm... tất cả tạo nên một kiến trúc nhà ở có tính nghệ thuật cao, mang nét đặc trưng riêng biệt của người Minangkabau, không thể không hấp dẫn khách lạ ngay từ cái nhìn đầu tiên khi diện kiến những ngôi nhà này.

Kết luận

Nhà ở là một thành tố văn hóa vô cùng quan trọng đối với nhân loại nói chung, đối với người Minangkabau ở Indonesia nói riêng. Nhà ở không chỉ là sự kết tinh giữa khoa học kỹ thuật và óc thẩm mỹ, mà còn là sự hòa quyện của các giá trị xã hội - nhân văn, là sự tương tác giữa môi trường tự nhiên và môi trường xã hội. Qua nghiên cứu, có thể nhận thấy Rumah Gadang là một ngôi nhà truyền thống mang nét đặc trưng văn hóa của người Minangkabau. Các chi tiết độc đáo của ngôi nhà truyền thống với phong cách thiết kế nội thất tuân thủ theo các mối quan hệ xã hội và văn hóa. Từng chi tiết thiết kế của ngôi nhà đều thể hiện rõ nét đặc trưng văn hóa xã hội mẫu hệ, quyền lực của người Minangkabau và sự

gắn kết với thiên nhiên thông qua hình dạng mái nhà cũng như các biểu tượng trang trí... Vì vậy, có thể nói, nhà truyền thống của người Minangkabau thể hiện triết lý coi trọng văn hoá mẫu hệ và hoà hợp với thiên nhiên./

Makna dan filosofi ragan hias pada rumah tradisional minangkabau di nagari pariangan tanah datar. Jurusan Arsitektur, Fakultas Teknik, Universitas Pancasila Jalan Srengseng Sawah, Jagakarsa, Jakarta 12640.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. M. Historya Ayanda, *Kemuna Minang?*, <https://www.kompasiana.com/historyaayanda/54fee8b4a33311742650f862/ke mana-minang>, truy cập ngày 25/8/2019
2. https://vi.wikipedia.org/wiki/Ti%E1%BA%B Fng_Minangkabau, truy cập ngày 13/6/2019.
3. https://id.wikipedia.org/wiki/Bahasa_Minan gkabau, truy cập ngày 13/6/2019.
4. Elda Franzia, Yasraf Amir Piliang, and Acep Iwan Saidi (2015), *Rumah Gadang as a Symbolic Representation of Minangkabau Ethnic Identity*. International Journal of Social Science and Humanity, Vol. 5, No. 1, January 2015, <http://www.ijssh.org/papers/419-H00026.pdf>.
5. Nguyễn Duy Thiệu (cb), *Các dân tộc ở Đông Nam Á*, NXB Văn hoá Dân tộc, Hà Nội, tr.68-70.
6. M. Historya Ayanda, tldd.
7. Elda Franzia, Yasraf Amir Piliang, and Acep Iwan Saidi (2015), tldd.
8. Shabrina Alfari, *Rumah Gadang, Rumah Tradisional Minangkabau*, <https://www.arsitag.com/article/rumah-gadang-rumah-tradisional-minangkabau>, truy cập ngày 20/8/2019.
9. *Jenis - Jenis Rumah Adat Khas Sumatera Barat Dan Keunikannya*, . truy cập ngày 21/9/2019.
10. L. Edhi Prasetya, Swambodo M. Adi, *Makna dan filosofi ragan hias pada rumah tradisional minangkabau di nagari pariangan tanah datar*. Jurusan Arsitektur, Fakultas Teknik, Universitas Pancasila Jalan Srengseng Sawah, Jagakarsa, Jakarta 12640.
11. *Dasar - dasar Adat Minangkabau*, Padang, 1975.
12. *Manusia dan kebudayaan di Indonesia*, Esten. Prof.Dr. Jambatan, Jakarta, 1971.
13. *Pertautan budaya - sejarah minangkabau & negeri sembilan*, Prof. Dr. H. Saifullah SA, MA,Dr. Febri Yulika, S.Ag., M.Hum, Institute Seni Indonesia Padangpanjang, Sumatera Barat,2017
14. *Sejarah Kebudayaan Indonesia"* ,Supartono Widyosiswoyo.Penerbit Universitas Trisakti, 2006.
15. *Struktur dan fungsi dalam seni bina rumah Minangkabau*. Azlina Hashim,Jabatan
16. *Keajaiban arsitektur rumah Gadang*, Chandra Okta Fiandi, Kementerian Pendidikan dan Kebudayaan, Badan Pengembangan dan Pembinaan Bahasa,2017.
17. <https://www.arsitag.com/article/rumah-gadang-rumah-tradisional-minangkabau>
18. <http://www.ijssh.org/papers/419-H00026.pdf>
19. <https://www.indonesiakaya.com/jelajah-indonesia/detail/rumah-gadang-arsitektur-yang-menjadi-wajah-minangkabau>
20. <https://www.academia.edu/4883398/Aspek>